

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
Pedagogická fakulta
Katedra biologie a environmentálních studií

POSUDEK OPONENTKY RIGORÓZNÍ PRÁCE

Předložila studentka: Mgr. Tereza Žáčková

Název: Využívání činnostně pojaté výuky přírodopisu na 2. stupni základních škol

Oponentka: RNDr. Lenka Pavlasová, Ph.D.

Předložená práce se zabývá způsoby výuky přírodopisu na 2. stupni ZŠ v českých školách. Snaží se zjistit, jaký podíl připadá na výuku, kde mají žáci aktivní roli a jaký podíl připadá na výuku, kde jsou žáci převážně pasivní. Práce obsahuje 128 stran textu a 3 strany příloh.

V úvodu autorka jasně formulovala cíle práce. Teoretická část obsahuje nejprve kapitoly o historii činnostního vyučování. Dále autorka činnostní vyučování obecně charakterizuje a vymezuje tento pojem vůči dalšímu způsobu pojetí výuky přírodovědných předmětů – badatelsky orientovanému vyučování. Následuje obsahová analýza současných školských dokumentů (Bílé knihy, RVP ZV a výročních zpráv České školní inspekce), kde je požadavek na činnostní charakter výuky přímo vyjádřen. V dalším textu autorka podrobně popisuje metody a formy výuky a jejich využití v činnostní výuce. Nejsou opominuty ani didaktické zásady a didaktické prostředky, z nichž se autorka soustřeďuje především na prezentace v Microsoft Office PowerPoint (MPP). Právě prezentace jsou s oblibou v poslední době učiteli přírodopisu využívány. Tento prostředek přináší mnoho výhod, ale má i své stinné stránky, které nutí učitele měnit strategii výuky, aby je vykompenzoval. Mezi výhody jejich použití při hodinách přírodopisu bezesporu patří to, že zprostředkovávají základní textový fond, grafický i zvukový materiál, který učitel podloží svým výkladem. Z dalších předností prezentací v MPP je to názornost a vizualizace probírané tematiky. Používání prezentací v MPP má i své problémy. Mohu zde zmínit jen vybavení škol a jednotlivých tříd, nebo měnící se styl samostudia žáků, kteří mají-li prezentace v MPP k dispozici a často je používají jako jediný textový zdroj pro svou přípravu, a samozřejmě vlastní pojetí výuky učitelů. A tím se dostáváme k hlavním otázkám, které si autorka kladla: zda a v jaké míře využívají učitelé činnostní výuku, a zda učitelé využívají potenciálu MPP prezentací k činnostní výuce, nebo zda stále převažuje využití k frontální (pasivní) výuce.

Odpovědi na tyto otázky autorka zjišťovala dotazníkovým setřením u učitelů přírodopisu v pražském a středočeském kraji. Výzkumný nástroj je pro tento účel vhodně zvolený, cíle výzkumu jsou formulovány nejprve pomocí výzkumných otázek, poté je vytvořeno 5 hypotéz. Dotazník je přiměřeného rozsahu, jeho otázky se snaží postihnout hlavní aspekty využívání činnostní výuky. Byl správným způsobem distribuován celému základnímu souboru respondentů. Získané výsledky autorka přehledně uvádí v tabulkách a grafech. Za důležité zjištěné údaje považují:

- 1) Většina učitelů určitou část vyučovací hodiny činnostně učí a učitel, který vůbec žáky do výuky nezapojuje, je dnes opravdovou výjimkou.
- 2) Existují oblasti přírodopisu, které dělají učitelům při aktivním pojetí výuky problémy, za všechny jmenujme geologii, překvapivě je zde i ekologie a v podstatě očekávané učivo o buňce. Zde se otevírá prostor pro další didaktické výzkumy a aplikace.
- 3) Podíl činnostní výuky přírodopisu za pomoci MPP je stále menší než podíl výuky, kdy jsou žáci pasivní.
- 3) Učitelé mají povědomí o přínosech činnostního vyučování, ovšem v jeho zavádění jim brání velké množství překážek, které vypisovali v otevřené odpovědi.

Všechny tyto údaje ale mohou být zkresleny poměrně nízkou návratností dotazníků.

Závěr:

Práce působí velmi dobrým dojmem, má obvyklé členění, logickou strukturu a provázanost. Jazykový projev autorky je na slušné úrovni. Práce má požadovaný rozsah, je doplněna řádně popsanými obrázky, tabulkami a grafy. Literatura je vhodně vybrána a správně citována. Výborná je teoretická část, dotazníkové šetření je provedeno pečlivě obvyklými metodami pedagogického výzkumu. Stinnou stránkou je pouze nízká návratnost dotazníků, která neumožňuje plně zevšeobecnit naměřené údaje. Výsledky jsou nicméně z didaktického hlediska inspirativní pro případné další navazující výzkumy i z hlediska vzdělávání budoucích učitelů přírodopisu. Všechny cíle práce byly splněny.

Předložená rigorózní práce splňuje požadavky kladené na tento typ prací, doporučuji ji k obhajobě a v případě úspěšného složení rigorózních zkoušek souhlasím s udělením akademického titulu PhDr.

V Praze, 26.8.2012

RNDr. Lenka Pavlasová, Ph.D.